

ΙΣΤΟΡΙΑ ΡΩΜΑΪΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΗΜ/ΝΙΑ: 17 /4/02

ΤΑΞΗ: Β΄ Γυμνασίου

Τμήμα: 1^ο

Αριθμός μαθητών: 25

Μάθημα – κεφάλαιο : «Η κατάσταση της οικονομίας και η οικονομική πολιτική στο Βυζάντιο από το 330 μέχρι την πτώση του: αίτια - επιπτώσεις»
Θεωρούμε απαραίτητο να έχει διδαχθεί προηγουμένως και η πτώση της Κων/πολης. Αυτό σημαίνει ολοκλήρωση των γνώσεων για την πορεία, παρακμή και πτώση του Βυζαντίου, γεγονός απαραίτητο για την επιτυχή έρευνα του θέματος.

Προβλεπόμενες χρόνος: 3 - 4 διδακτικές ώρες

Λογισμικό που χρησιμοποιείται: Ο διαδικτυακός τόπος του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού στη διεύθυνση www.ime.gr

Στοιχεία καθηγητή: Αλεξάνδρα Πέγιου, φιλόλογος, Γυμνάσιο Ν. Τρίγλιας

Ηλεκτρονική διεύθυνση: alpe@mail.gr

Στόχοι:

1. Γνωριμία των μαθητών με το διαδικτυακό τόπο www.ime.gr
2. Άσκηση των μαθητών στην αναζήτηση-επιλογή πληροφοριών και τη σύνθεσή τους σε ενιαίο σύνολο.
3. Να κατανοήσουν οι μαθητές τους εσωτερικούς παράγοντες που οδήγησαν το Βυζάντιο στην ακμή και την πτώση του.

Μέθοδος – οργάνωση τάξης (περιγραφή επιμέρους βημάτων διδασκαλίας, δραστηριότητες μαθητών):

1. Δίνεται στο σύνολο της τάξης ως άσκηση για το σπίτι να αποδελτιώσουν τις πληροφορίες του σχολικού βιβλίου τις σχετικές με τη δράση των «δυνατών» στο Βυζάντιο, τις επιπτώσεις της στη βυζαντινή κοινωνία και τα μέτρα των αυτοκρατόρων που ευνόησαν ή αντίθετα προσπάθησαν να περιορίσουν την αύξηση των δυνατών. Η άσκηση αυτή δίνεται με τη διδα-

σκαλία της ενότητας β του κεφ. 2 του μέρους Δ' (Υστεροβυζαντινή εποχή), "Κοινωνικά προβλήματα στο Βυζάντιο" (σελ. 290) και γνωστοποιείται στους μαθητές το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούν μετά την άλωση της Πόλης.

2. Μετά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας του κεφ. 4 «Οι τελευταίες αναλαμπές του Βυζαντίου (1402-1453)», οι μαθητές χωρίζονται σε 5 ομάδες, όσες και οι χρονικές περιόδους της Βυζαντινής ιστορίας. Κάθε ομάδα παίρνει το δικό της φύλλο εργασίας και έχει στη διάθεσή της δύο υπολογιστές. Στα φύλλα εργασίας εκτός της χρονικής περιόδου και των ερωτήσεων γράφονται και οι διευθύνσεις των ιστοσελίδων που περιέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για την απάντηση των ερωτήσεων. Ο καθηγητής βοηθά την κάθε ομάδα στον καταμερισμό της εργασίας της μεταξύ των μελών της. Η κάθε ομάδα χωρίζεται σε 2 υποομάδες (όσοι και οι υπολογιστές που διαθέτει) και κάθε υποομάδα αναλαμβάνει την έρευνα-μελέτη διαφορετικών ιστοσελίδων. Όταν η κάθε υποομάδα ολοκληρώσει την εργασία της συνεργάζεται με την άλλη για τη συμπλήρωση του φύλλου εργασίας της ομάδας. Ο καθηγητής λειτουργεί υποστηρικτικά και βοηθά τους μαθητές, όταν διαπιστώνει παραλήψεις ή λάθη, να τα εντοπίσουν.
3. Μετά τη συμπλήρωση των φύλλων εργασίας από όλες τις ομάδες η κάθε ομάδα, δι' εκπροσώπου της που επιλέγει η ίδια, ανακοινώνει τα ευρήματά της στο σύνολο της τάξης. Ο κάθε μαθητής έχει στα χέρια του όλα τα φύλλα εργασίας και κρατά σημειώσεις, όταν οι ομάδες ανακοινώνουν τα ευρήματά τους. Ταυτόχρονα γίνεται μια πρώτη επεξεργασία των πληροφοριών και ζύμωσή τους. Ο καθηγητής με ερωτήσεις και επισημάνσεις βοηθά τους μαθητές να στρέψουν ήδη την προσοχή τους στα ουσιώδη. Στο τέλος ο κάθε μαθητής έχει συμπληρωμένα και τα 5 φύλλα εργασίας. Ακολουθεί συζήτηση εφ' όλης της ύλης, συμπεριλαμβανομένων και των πληροφοριών του σχολικού βιβλίου που έχουν αποδελτιώσει οι μαθητές. Ο καθηγητής ενθαρρύνει τους μαθητές στη διατύπωση σκέψεων και κρίσεων για τη δράση ατόμων και κοινωνικών ομάδων στο Βυζάντιο και τους οδηγεί στην κατανόηση των σχέσεων των επιμέρους στοιχείων.
4. Δίνεται ατομική εργασία σε κάθε μαθητή με θέμα σχετικό με το υλικό που έχει συγκεντρώσει. Ο κάθε μαθητής επιλέγει το θέμα του μεταξύ 4-5 θεμάτων που προτείνει ο καθηγητής.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής θέματα:

- A) Η οικονομική-δημοσιονομική κατάσταση του Βυζαντίου (330-1453μΧ)
- B) Στρατείες: ορισμός – σκοποί που εξυπηρετούσαν – εξέλιξή τους ως την πτώση του Βυζαντίου.
- Γ) Η επίδραση της κεντρικής εξουσίας στην αύξηση ή τον περιορισμό της ισχύος των «δυνατών»

Δ) Η ευθύνη της τάξης των «δυνατών» στην παρακμή του Βυζαντινού κράτους.

Ε) Οι κοινωνικές τάξεις που αποκομίζουν εισοδήματα από την εκμετάλλευση της γης στο Βυζάντιο και η επικρατούσα μορφή ιδιοκτησίας γης ανά χρονική περίοδο.

Προβλήματα πιθανά και αντιμετώπισή τους:

1. Ενδέχεται να υπάρξει μεγάλη καθυστέρηση στην ταυτόχρονη φόρτωση των μηχανημάτων και να χαθεί χρόνος. Γι' αυτό θα πρέπει ο καθηγητής πριν πάει το τμήμα του στην αίθουσα των υπολογιστών να έχει κατεβάσει σε κάθε υπολογιστή τις σελίδες της ομάδας η οποία θα δουλέψει στο συγκεκριμένο μηχάνημα.
2. Ενδέχεται κάποιοι μαθητές της Β' τάξης να μην έχουν επισκεφθεί ξανά το διαδίκτυο. Σ' αυτή την περίπτωση πρέπει να συνεννοηθεί με τον καθηγητή της πληροφορικής για να μεριμνήσει εκείνος γι' αυτό, διαφορετικά θα πρέπει να το φροντίσει ο ίδιος.

Απολογισμός της διδασκαλίας

1. Αντιμετωπίστηκαν τα δύο προαναφερθέντα προβλήματα.
2. Χρειάστηκαν δύο διδακτικές ώρες για να συμπληρώσουν οι μαθητές τα φύλλα εργασίας τους και άλλες δύο για την ανακοίνωση των ευρημάτων της κάθε ομάδας και τη συζήτηση.
3. Υπήρξε μεγάλη συμμετοχή των μαθητών.
4. Επιτεύχθηκαν οι στόχοι της διδασκαλίας.
5. Οι μαθητές βοηθήθηκαν στην ένταξη των γεγονότων στις ιστορικές περιόδους, κάτι που δεν είχε συμπεριληφθεί στους στόχους, αλλά παρατηρήθηκε εκ των υστέρων και σχολιάστηκε από τους ίδιους τους μαθητές, όταν τους ζητήθηκε ο απολογισμός.

--	--

1. Κατάσταση της οικονομίας και βάση της οικονομίας αυτή την περίοδο.	
2. Ποιες τάξεις αποκομίζουν εισοδήματα από τη γη και ποιοι ονομάζονται γεωργοί;	
3. Ποια μορφή ιδιοκτησίας κυριαρχεί κατά την περίοδο αυτή και ποιες γαίες την αποτελούν;	
4. Ποιες τάξεις αποτελούν με την καταβολή φόρων την οικονομική βάση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας;	
5. Σε ποια κατηγορία ιδιοκτητών ανήκουν οι στρατιώτες και πώς αποκτούν την ιδιοκτησία τους;	
6. Πώς απειλείται η οικονομική και κοινωνική ισορροπία της αυτοκρατορίας και τι κάνουν οι αυτοκράτορες γι' αυτό;	

<http://www.ime.gr/chronos/08/gr/o/main/o1.html>

<http://www.ime.gr/chronos/08/gr/k/main/k2c3.html>

<http://www.ime.gr/chronos/08/gr/o/main/o4a.html>

<http://www.ime.gr/chronos/08/gr/k/main/k2c2.html>

<http://www.ime.gr/chronos/08/gr/o/main/o4b.html>

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

ΜΕΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

α)610-867μ.Χ.

1. Ποια η κατάσταση της οικονομίας και ποια η μοναδική της βάση;	
--	--

2. Ποιες τάξεις αποκομίζουν εισοδήματα από τη γη και ποιοι είναι οι μεγάλοι ιδιοκτήτες;	
3. Ποια μορφή ιδιοκτησίας κυριαρχεί αυτή την περίοδο και πού οφείλεται η επικράτησή της; Ποιο είδος γαιών εξαφανίζεται;	
4. Ποιοι αποτελούν τον πυρήνα της αγροτικής εκμετάλλευση της γης;	
5. Σε ποια κατηγορία εντάσσονται τα στρατιωτικά κτήματα (στρατείες), με ποιο τρόπο τα αποκτούσαν και έναντι ποιων υποχρεώσεων;	

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/610/main/o1m.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/610/main/o3m.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/610/main/o3am.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/610/main/o3bm.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/610/main/o3b2m.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/610/main/o3b1m.html>

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

ΜΕΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

β)867-1081μ.Χ.

1. Ποια η κατάσταση της οικονομίας και σε ποιους τομείς στηρίζεται;	
---	--

2. Ποιες τάξεις αποκομίζουν εισοδήματα από την εκμετάλλευση της γης;	
3. Ποια μορφή ιδιοκτησίας αναπτύσσεται αυτή την περίοδο και ποιοι λόγοι συντελούν σ' αυτό;	
4. Σε ποια κατηγορία γαιών εντάσσονται οι στρατείες και πώς προστατεύονται οι κατέχοντες αυτές από υπερβολικά έξοδα;	
5. Ποια κοινωνική απειλή διαφαίνεται και πώς την αντιμετωπίζουν οι αυτοκράτορες;	

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/867/index.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/867/main/o7bm.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/867/main/o7m.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/867/main/o7b2m.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/867/main/o7b1m.html>

1. Δημοσιονομική κατάσταση του κράτους και ευθύνη των αυτοκρατόρων γι' αυτή.	
2. Κατάσταση της αγροτικής οικονομίας.	
3. Ποια είναι η κύρια μορφή κατοχής της γης και γιατί επικράτησε;	
4. Κατάσταση της μικρής και μεσαίας ιδιοκτησίας και των στρατιωτικών κτημάτων.	
5. Με ποιους θεσμούς η κεντρική διοίκηση βοήθησε – συνετέλεσε στην ανάπτυξη της μεγάλης ιδιοκτησίας, γιατί το έκανε και με τι κόστος για το κράτος;	

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/1081/main/o10m.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/1081/main/o13m.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/1081/main/o11m.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/1081/main/o11am.html>

<http://www.ime.gr/chronos/09/gr/o/1081/main/o11bm.html>

1. Ο χαρακτήρας της οικονομίας, η δημοσιονομική κατάσταση του κράτους και τα αίτιά της.	
2. Ποιες τάξεις αποκομίζουν εισοδήματα από την εκμετάλλευση της γης;	
3. Ποια μορφή ιδιοκτησίας της γης κυριαρχεί και ποιοι παράγοντες συνετέλεσαν σ' αυτό;	
4. Ποιοι θεσμοί που δηλώνουν κρατική παρέμβαση στη συγκέντρωση ιδιοκτησίας της γης συνεχίζουν να λειτουργούν και τι δείχνει αυτό;	
5. Ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που επιτρέπουν να γίνεται λόγος για βυζαντινή φεουδαρχία;	

<http://www.ime.gr/chronos/10/gr/o>

<http://www.ime.gr/chronos/10/gr/o/oa/oa1a.html>

<http://www.ime.gr/chronos/10/gr/o/oa/oa.html>

<http://www.ime.gr/chronos/10/gr/o/oa/oa1b.html>

<http://www.ime.gr/chronos/10/gr/o/oa/oa2a.html>

<http://www.ime.gr/chronos/10/gr/o/oa/oa2b.html>